

“PPS Echte en Eerlijke prijs”

Betere samenwerking, eerlijke verdeling en eerlijke prijzen

Zonder voedsel is het leven niet mogelijk. Producenten, verwerkers en distributeurs van voedsel leveren een belangrijke positieve bijdrage aan de maatschappij. De productie, verwerking en distributie van voedsel kunnen echter ook een negatieve impact hebben op mens, dier of milieu. Om deze negatieve effecten te beperken zijn verduurzamingsinspanningen van boeren en andere ketenpartijen noodzakelijk. Vaak brengt dat aan de ene kant extra kosten en risico's met zich mee, terwijl er aan de andere kant ook hogere prijzen betaald worden voor duurzamere producten. Om de gezamenlijke verduurzamingsinspanningen succesvol te maken is het essentieel dat ketenpartners tevreden zijn over hun samenwerking, en de verdeling van de kosten en baten van verduurzaming. Kortom, een eerlijke prijs voor duurzaam voedsel.

Inzicht in aspecten van eerlijke prijzen

De werkgroep Eerlijke Prijzen heeft de ambitie om partijen te helpen bij het succesvol maken van gezamenlijke verduurzamingsinspanningen. Dit doen we door een methodische aanpak te ontwikkelen en toe te passen om ketenpartijen tot een betere samenwerking en eerlijke prijzen te laten komen. Een belangrijke stap daarvoor is het inzichtelijk maken van aspecten die een rol spelen bij eerlijke prijzen. In 2019 is op basis van de wetenschappelijke literatuur een raamwerk in elkaar gezet dat aanknopingspunten biedt voor verbetering van de ketenorganisatie en prijsvorming in voedselketens. Daarbij zijn zowel economische als ook andere aspecten meegenomen. Door verschillende aspecten te analyseren helpt het raamwerk de vraag te beantwoorden waarom de ketensamenwerkingen goed of minder goed verlopen.

In het raamwerk voor eerlijke prijzen grijpen enerzijds de economische aspecten van prijsvorming zoals marktstructuur, het gedrag van ondernemers, het behaalde economische resultaat en anderzijds de

“PPS Echte en Eerlijke prijs”

institutionele context op elkaar in. Daarnaast speelt de perceptie van ondernemers op wat een eerlijke uitkomst is, een grote rol.

Een minder goed functionerende markt kan tot oneerlijke prijzen leiden

In economische zin kunnen prijzen als uitkomsten van het marktproces als oneerlijk worden beschouwd als markten niet goed functioneren. In de marktstructuur kunnen de oorzaken voor een oneerlijke prijsvorming liggen in de volgende facetten:

- Scheve machtsverhoudingen. De ene partij is sterker dan de andere.
- Eenzijdig gebrek aan marktinformatie bij ondernemers. De ene partij heeft meer informatie dan de andere.
- Sommige partijen hebben moeite met het vinden van afzetmarkten of leveranciers, of moeten hogere kosten maken om van afnemer of leverancier te switchen.
- Een oneerlijke verdeling van risico's en de eigenschappen van de agrarische (seizoens)productie, waardoor grote verschillen in inkomens kunnen ontstaan.
- Het optreden van negatieve milieu- en sociale effecten van productie die niet in de prijs van een product zijn uitgedrukt. Andersom, positieve effecten van de productie waarvoor niet door de consument betaald wordt.

Daarnaast worden agrarische ondernemers gevraagd om maatschappelijke producten of diensten leveren, maar waar lastig een vergoeding uit de markt voor te krijgen is, zoals biodiversiteit, schone lucht en een aantrekkelijke omgeving.

Hoe markten functioneren blijkt vaak uit het gedrag van ondernemers. Belangrijk voor de eerlijkheid zijn contractafspraken, handelspraktijken, prijs- en volumestrategieën, samenwerkingsvormen, en het vertrouwen tussen de handelspartners. En of ondernemers innoveren.

Een prijs die men krijgt of betaalt voor zijn product, is een resultaat van veel van de bovengenoemde factoren. De prijs is echter niet het enige resultaat. Bij het vaststellen en beoordelen van prijzen en hun eerlijkheid zijn andere uitkomsten net zo belangrijk: risico's, winstmarges, inkomen, prijschommelingen en 'non-price'-betalingen, zoals bijvoorbeeld reclame-inspanningen voor een product door de afnemer.

De marktomgeving is medebepalend voor de manier waarop prijzen tot stand komen. Sociale normen, wetgeving en beleid veranderen. Bijvoorbeeld, sociale normen als een goede scholing voor kinderen en een garantie voor een redelijk inkomen hebben zich in de wetgeving voor een minimumprijs voor arbeid (minimumloon) en in het verbod op kinderarbeid in Nederland vertaald. Diezelfde sociale normen zijn een drijfveer geweest voor de opkomst van de Fairtrade beweging die een minimumprijs en een premie voor producten uit andere landen garandeert.

“PPS Echte en Eerlijke prijs”

Perceptie van eerlijkheid is ook belangrijk

Kijken naar markten en ketenorganisaties en zoeken naar aanknopingspunten voor verbetering betekent werken aan de objectieve eerlijkheid van prijzen. Maar eerlijkheid is vooral ook een subjectief iets. Dezelfde prijs kan door verschillende ondernemers die in dezelfde situatie zitten, anders worden beoordeeld. In de perceptie liggen de oorzaken voor het (on)eerlijk vinden van prijzen vaak in de volgende facetten:

- Een lage prijs betalen voor een product kan oneerlijk aanvoelen als je collega-ondernemer nog minder betaalt voor hetzelfde product (distributieve rechtvaardigheid). Dit geldt ook omgekeerd als je een lagere prijs voor je product ontvangt dan je collega.
- Een goede prijs voor je product voelt toch minder eerlijk aan als je weet dat het product voor een veel hogere prijs doorverkocht wordt ('dual entitlement').
- Als je een goed gevoel hebt over de manier waarop de prijs tot stand komt, dan worden prijzen eerder als eerlijk beoordeeld (procedurele rechtvaardigheid).
- Als je naar behoren wordt betaald voor de moeite die je hebt geleverd (bijvoorbeeld in ieder geval de kostprijs), dan vind je de prijs eerder eerlijk (billijkheid).
- Als je meer inzicht hebt in het reilen en zeilen van je handelspartner, vind je de geboden prijs eerlijker (transparantie).

Vervolg

In de PPS Echte en Eerlijke Prijzen wordt het raamwerk toegepast in twee casussen: casus EKO graan en casus Biodiversiteit. In de casussen wordt het raamwerk gevalideerd, partijen worden bevraagd naar de knelpunten voor succesvolle samenwerking en krijgen advies om tot eerlijkere prijzen in de keten te komen.

Begin 2020 wordt het eerste concept van het raamwerk voor feedback voorgelegd aan de wetenschappelijke klankbordgroep van de PPS.
